A Szociális Missziótársulat kiadványai

Negyedik füzet

A hivatalos pártfogó

(Probation officer)

Irta Farkas Edith

Kapható a Művédelmi Hivatalban IV., Ferenciek-tere 7. és a Szent-István-Társulat könyvkereskedésében Budapesten, IV., Kecskeméti-utca 2. szám

A HIVATALOS

PÁRTFOGÓ

(PROBATION OFFICER)

IRTA

FARKAS EDITH

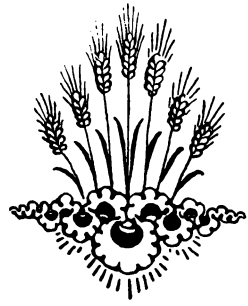

BUDAPEST

STEPHANEUM NYOMDA R. T.

TARTALOMJEGYZÉK.

Oldal

Előljáróban --- --- --- --- --- --- --- --- --- 5

Történelmi fejlődés --- --- --- --- --- --- --- 7

Minálunk --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 13

Hivatás --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 16

Egész embert igényel --- --- --- --- --- --- --- 19

Ne ötletszerűen --- --- --- --- --- --- --- --- 21

Érzékenység --- --- --- --- --- --- --- --- --- 23

Pártfogói diszkréció, tapintat, föllépés --- --- --- 25

Vallás-ethikai befolyásolás --- --- --- --- --- --- 33

Psychoterapikus feladatunk --- --- --- --- --- --- 54

Néhány nevelési szempont --- --- --- --- --- --- 59

Befejezésül --- --- --- --- --- --- --- --- --- 67

Előljáróban.

A multban az igazságszolgáltatás nem tett különbséget felnőtt és gyermek közt. Lehetett a gyermek hét, tíz, vagy tizenkét éves: ha törvénybe ütköző cselekedetet követett el, felnőtt-számba vette s ugyanoly kezelésben részesítette, vizsgálati fogságba helyezte, elítélte, bezáratta. Az utolsó száz év azonban mindenféle megkülönböztető és enyhítő eljárást hozott forgalomba. Igazságszolgáltatásunk manapság teljesen elválasztja és megkülönbözteti a gyermek-bűnözőt a felnőtt-bűnözőtől. Törvénybe igtattatta, hogy az állam ezentúl a gyermekkel szemben eltekint jogi hatalmától azért, hogy a gyermek jövője érdekében *nevelői* szerepét betöltse és érvényesítse; *megbizottja,* — akit hatalmával és tekintélyével ruház föl, — *a hivatalos pártfogó.* Nem egyéb ennek a fölséges törvénynek az életbelépése, mint *a nevelés diadala a rideg igazságszolgáltatás fölött.* Oly jóságos, patriárkális hatalomnak bizonyul ezáltal az «állam», hogy értjük, hogy a társadalom siet az ő szolgálatait neki felajánlania. Ezentúl állam és társadalom egyesült erővel akarja a bűnöző gyermeket meg-

javítani s az életnek megmenteni, az állam tekintélye szövetségre lép a társadalom charitas-ával.

Ha vízbe esett egy gyermek, az arra járó emberek életük kockáztatásával eddig is, hősiesen kikimentették; kiragadták őt a halál torkából, hogy a szülőknek egy gyermeket, az államnak egy polgárt adhassanak vissza; de ha ugyanaz a gyermek lopott vagy más bűnt követett el, akkor mindazok, kik előbb életüket is kockáztatták megmentéseért, most ellene fordultak s ahelyett, hogy ismét megmentéséért és fenntartásáért fáradoztak volna, most csak följelentésre, büntetésre gondoltak és megfeledkeztek arról, hogy hiába mentik meg ennek a gyermeknek a fizikai életét, ha egyben lelkének megóvásáról nem gondoskodnak.

Gyermeket megjavítás céljából vizsgálati fogságba helyezni vagy börtönbe zárni annyi, mint ha testi tisztaságának az ápolása végett szemétgödörbe löknék bele... Egy hírneves bíró a vizsgálati fogságot a gyermekekre nézve *«a pokol előtornácának»* minősíti!...

Egy és ugyanaz *a gyermek biztosan tönkremegy, ha valamilyen bűnért felnőtt és kitanult gonosztevők közé zárjuk;* és minden valószínűség szerint megjavul, ha az új törvény áldásaiban részesítjük. Erészben rémes statisztikák állanak rendelkezésünkre, melyekből bebizonyul, hogy a régi módszer minő iszonyú pusztítást vitt véghez az

emberiség közt: míg az igazságszolgáltatás mostani új, emberséges, bölcs methodusa mellett a bűnöző gyermekek 95% javul meg.*

Történelmi fejlődés.

A jó törvények mind a gyakorlatból fejlődnek. A fiatalkorúak törvényeit is egyes, nagy tehetséggel megáldott bírák alkották saját praxisukból. *Kiérezték,* hogy a náluk megforduló «esetek»: bűnös gyermekek és serdülők ügyei, *más megitélést és bánásmódot igényelnek,* mint a többi, felnőtt ember ügye. Azért a felnőttekétől *elkülönített* és más, inkább *nevelői* kezelésben részesítették a kis vádlottakat. Ebből a praxisból fejlődött az oly áldásos gyermekbírósági intézmény.

Ez intézmény kifejlesztésénél első helyen *D. M. Hill*ről kell megemlékeznünk, ki Birminghamban már a XIX. század közepén lépett ezen ujítások mezejére.

Bostonban a XIX. század vége felé a gyermekek ügyeinek elkülönített tárgyalása s a próbára bocsátás is *szokássá vált már.*

1886-ban a «Howard-Association» már törvényjavaslatot is nyújt be az Angol Alsó Házba, mely-

* Ben B. Lindsey: The problem of the children. Annual reports of the State Probation Commission. New-York.

ben «minden először-bűnöző számára, ha büntetési ideje meg nem haladná a 2 évet», pártfogást és próbára bocsátást kér. Pártfogókul ez a törvényjavaslat azonban rendőrtisztviselőket ajánl s az Alsó Ház erre való hivatkozással *elutasította* a különben oly kitűnő törvényjavaslatot.

1905-ben ismét Birminghamban nagyot halad a gyermekbíróságok ügye. *Lord Courtenay,* — csak hogy a régi rendszerrel eklatánsan szakítson, — *a hajnali órákra tűzi ki a fiatalkorúak tárgyalásait,* hogy ezzel is elejét vegye a nevelői szempontból annyira kártékony szokásnak, hogy a gyermekbírósági tárgyalásokon kíváncsi hallgatóság vegyen részt. *Courtenay* is kiérezte tehát, hogy *a nyilvános tárgyalás méreg a gyermek lelkének.* Hangoztatta továbbá azt is, hogy az egész törvényes intézkedés *sikere a hivatalos pártfogó egyéniségétől függ.* «Semmit sem ér a törvény» — írja, — «ha nincsenek oly pártfogóink, akik a törvény paedagogiai *szellemét* átérteni képesek *s azt érvényesítik* is a reájuk bizott gyermekekkel szemben. Inkább ne is bocsássunk szabadjára egy gyermeket vagy serdülőt sem, ha nincs, aki *őt rendszeresen meglátogassa s foglalkozzék vele,* — ha nincs, aki *a szülőket kötelességükre figyelmeztesse* s ha nincs, aki *intézkedjék, hogy a gyermek esetleg állami intézetbe kerüljön.* Azt is óhajtom, hogy a gyermek mindig örüljön, ha meglátja a «hivatalos» pártfogóját s

hogy érezze, hogy pártfogója nem úgy őrködik fölötte mint *rendőr a gonosztevő fölött,* hanem mint igazi barátja *s bölcs jótevője».* («To befriend him»).

Mindez a kezdeményezés és gyakorlati próbálkozás 1908-ban rendszerré emeltetett azáltal, hogy az angol törvényhozás «Probation of Offenders Act» cimen január 1-én törvénnyé avatta a nagy *Gladstone* beadványát. Ezzel az eddig csak elszórtan gyakorolt «gyermekbirósági eljárás», (azaz az elkülönített tárgyalások és a próbára-bocsátás) *általánosítást és szentesítést nyert.* A «Probation of Offenders Act» kimondja továbbá, hogy a próbára bocsátásnál *pártfogóul* ne rendőrtisztek alkalmaztassanak, hanem «erre kiválóan alkalmas férfiak vagy nők»: reflektál tehát *a társadalom közreműködésére is.*

Ezekben rejlenek a törvényhozás ezen új, fölséges hajtásának *gyökerei.* Kevés helyen fakadt ki e gyökér oly szép virággá, mint Amerikában, *Denverben,* (Colorado állam) Lindsey bíró szivéből.

Benjamin Barr Lindsey 1872-ben született Tennesseeben, egy farmon. Atyja 1878-ban költözködött Denverbe, a négy Lindsey-gyermek itt járta az iskolákat. Ben volt köztük a legidősebb s már gyermekkorában vált a kis család kenyérkeresőjévé, miután atyja korán elhalt. Irodiáknak állt be egy ügyvédhez, de még mielőtt az irodába indult volna, naponkint a kora reggeli órákban ujságokat hordott ki, este pedig portáskodott.

Napközben minden szabad idejét jogi tanulmányaira fordította. Így élt 8 éven át. 1900-ban «County Judge» azaz járásbíró lett s ezen minőségében alapította Denverben világhírű gyermekbíróságát.

Lindsey szerény megjelenésű, vézna, kis ember. Egyedül a szeme árulja el, hogy e szerény alakban micsoda nagy lélek lakozik. Mélységes lelkülete és éles, mindenen átlátó esze ragyog benne.

Lindsey jelenleg öreg édesanyjával lakik, nőtlen. Barátainak unszolására egyszer azt felelte: hogy annyi dolga van az idegen emberek gyermekeivel, hogy nincs ideje megházasodni...

Mint minden nagy embernek, neki is sok az ellensége. Mégis általános tisztelet tárgya. Lindsey működését egyebek közt az jellemzi, hogy bírói hivatalában ő maga a saját pártfogótisztviselője is. Vagyis oly páratlan hivatása van hivatalához, hogy bizonyos tekintetben messze túl lépi a bíró szokott működési körét. Működése ezért némely tekintetben nem is szolgálhat kötelező mintakép gyanánt. *Ő nemcsak bíró,* hanem *lelkész, nevelő, orvos és gyám is.* Egy-egy gyermeknek, ha kell, szentel egyben 23 órát is, míg rá nem jön lelki állapotának a nyitjára, meg nem töri, bizalmát meg nem nyeri. Lindsey igazi nagy paedagogus. Valóságos «barátkozást» folytat egyes védenceivel, mégis hallatlan tekintéllyel bír. Szavainak oly kötelező

ereje van, hogy minden külső segédeszköz nélkül uralkodik vádlott védencei fölött. Eléje hoznak pl. egy tipikus kis csavargót, aki évek óta bosszúsága az egész rendőrségnek: Lindsey rövid időn belül vagy kezes bárányt farag belőle, *vagy* azt mondja neki, hogy *jelentkezzék* itt és itt, ebben a javító-intézetben felvételre.... *Nem kísérteti senkivel.* A fiú elmegy, vonatra száll és harmadnap, érkezés után azonnal felvételre jelentkezik. *Ez amilyen csodálatos, oly gyakori eset* Lindsey praxisában. Ő valóban naponkint bemutatja azt, *milyen az igazi nevelői tekintély* s hogy mit jelent az: lelkek fölött «hatalommal» bírni....

Módszere teljesen eredeti és egyéni. Nevelői érzékével Lindsey pályafutása eleje óta sok oly igazságra nyitott rá, melyre nagy tudósok csak hosszadalmas tanulmányok árán jutottak. Pompás szeme van. Az «arcok mögé» is tud látni. Ránéz a vádlottra és belát a lelkének legmélyebb redői közé. Soha sem annyira a bűnök foglalkoztatják Lindseyt, mint inkább a bűnös cselekede *rúgói.* Hogy mi vitte a gyermeket erre? Hogyan keletkezhetett benne ez a hajlam, vágy, gondolat? Hogyan fejlődhetett az ennyire? Miért nem állották utját? Az ilyen analizáló kérdésekre villámgyorsasággal találja meg a helyes feleletet és azonnal áttér *a főkérdésre: mivel menthetném meg ezt az előttem álló kis «Johnt!?»* És ebben

a mentő-vállalatban ismerhetjük csak fel Lindsey valódi értékét! Mily leleményes, aggodalmas, alapos, önfeláldozó. Mint említettük, képes egy fiút egész napon át is vallatni. De azután meg is segíti őt s hűen kitart mellette. Baráti jobbot nyújt neki s a fiú a magánbeszélgetés óráiban tapasztalta, hogy milyen ember az, aki neki védelmet, pártfogást kinál: dehogy meri azt megvetni, *boldog, hogy megragadhatja.* Tudja, hogy ha szót fogad Lindseynek, ember lesz belőle. Tudja, hogy hetenkint bejárhat hozzá s kiöntheti neki a szivét, levelezhet vele, könyvtárát használhatja; ha megérdemli, néha még ebédelhet Lindseyvel is. Lindsey elviszi itt-ott sétálni, jobb álláshoz segíti, ha őszinte, kisebb botlásait is elnézi s újból felkarolja: szóval Lindsey kegyét bírni az oly «fogalom» Denverben, amely az elhagyatott vagy vétkes gyermekeket *seregesen hajtja a gyermekbíróság elé,* hogy *önként* jelentkezzenek, *önként kérjenek pártfogást,* védelmet, vezetést.

Érthető, hogy Lindseyben bírák és pártfogók példaképüket látják. Igaz ugyan, hogy a lángész eljárása átlag nem mindig követhető, — befolyását mégis megérzik egész Amerikában, sőt Európában is. Lindsey szelleme most már közkincsnek mondható, nyomdokaiba lép nálunk is bíróság és társadalom.

Minálunk.

Az angol és amerikai példa kevés országban talált oly termő talajra, mint Magyarországon. Aki elolvassa *Balogh Jenő* könyvét: «Fiatalkorúak és büntetőjog» és Kun Béla, Rottenbiller Fülöp, Angyal Pál és Bernolák Nándor műveit, és aki bepillantást vesz igazságszolgáltatásunk gyakorlatába, az örömmel tapasztalhatja, hogy igaz, amit Zrinyi Miklós mond: *egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók.*

Sőt, akárhány tekintetben előljárunk; sokban megelőztük Ausztriát, sőt Németországot is. Pl. az állami hivatalos pártfogók ügyében. De erről később.

A mi új törvényünk, az 1908: XXXVI. t.-c. a «Bn.» = Büntető Novella is tiltakozik az ellen, hogy gyermeket, vagy serdülőt elkövetett bűne miatt a rabok, vagy gonosztevők közé számítsunk. Nem a megtorlásra, a büntetésre helyezi most már a fősúlyt, *hanem a gyermek megjavítására, pótló nevelésére, megmentésére.* Ebbe a munkába állítja bele a társadalmat.

Ami után számtalan, buzgó ember hasztalanul vágyódott eddig, t. i., hogy bár szövetkeznék közös embermentő célok érdekében az állam tekintélye és hatalma a társadalom munkájával — úgy elvben, mint gyakorlatban —: az tehát *megtörtént* most.

S kiderült, hogy az eddig ridegnek, sok tekintetben könyörtelennek vélt «állami igazságszolgáltatásnak» van ám szive; megindító nagylelkűséggel és szeretettel lép az isteni Jó Pásztor útjára; elfogadta a Biblia intő szavát, mely szerint *a betü öl, de a szellem éltet;* akar segíteni, menteni, boldogítani — akar könyörületes lenni — nem büntetni, hanem *nevelni* akar s e fölséges megindulásában megáll s körülnéz — és keres: *segítőket*...

Ilyen segítők útbaigazításáról van most szó. Voltaképen pedig nemcsak egyes segítőkről, hanem az egész társadalom érzékének ez irányban való felébresztéséről és neveléséről is. Az állami törvényhozás — ahogy nemes érzésekből fakadt — úgy most azt akarja, hogy e nemes érzéseket *uralkodókká tegye a társadalomban* s hogy magát a társadalmat avathassa segítőtársává.*

A mentést magát, mely tulajdonképen pótlónevelés akar lenni s pedig nevelés a szülői házon kívül, amennyiben a szülők elmulasztották; ezt a most megkezdett, igazán nagyarányú mentési akciót csak úgy lehet sikerrel folytatni, ha a társadalom a maga egészében valamiképen nevelési érzékkel, sőt mondjuk, nevelési szenvedéllyel s lelkesüléssel visel-

* Lásd «Vázlatos tájékoztatás a Patronázs-munkáról». Kiadta a Patronázs egyesületek országos szövetsége. Második bővített kiadás.

tetik elhanyagolt, neveletlen tagjai iránt. Ezáltal mintegy kipótolja azokat a közhiányokat is, melyeknek végtére is be kell tudnunk s föl kell rónunk annyi gyermeknek neveletlenségét, vagy korai romlását. Hogy a szülők oly gyakran képtelenek épen a rossz környezet, tehát egy társadalmi tényező rossz befolyása miatt, gyermekeiket tisztességesen nevelni, az az utca, a rossz példa, maguknak a művelt köröknek rossz példájától van. Ez a rossz példa befolyásolja törekvéseiket úgy, hogy a jót paralizálja s a rosszat gazba nőni segíti. Mily méltányos, sőt igazságos tehát, hogy ez összeköttetésekbe való *mélyebb* belátás folytán maga a társadalom álljon bele a nevelő — s ez esetben a mentő — munkába s amit egy oldalon rontott sok öntudatlansággal, azt másrészt így kipótolni s jóvátenni segítsen.

A hivatalos mentési és neveléspótló föladat azonban mégis egyesekre hárul leginkább s a magyar Bn., mi alatt az egész társadalom valamiféle közreműködésére számít, elsősorban mégis a «hivatalos pártfogót» állítja bele nemes szándékai megvalósításának munkájába.

Így lesz aktuális *a hivatalos pártfogók kiképzésének kérdése.** Hiszen a gyakorlatban csődöt mond az egész nevelési gondolat, ha nincsenek

* Lásd a füzet végén a tanfolyam hirdetését.

oly hivatalos pártfogóink, kik a Novella szellemét fölfogni és alkalmasan szolgálni képesek.

Azonban, ez a föladat nem oly egyszerű; sok mindenféle egyéni jó sajátságot tételez föl és az egyéni rátermettségen kívül megfelelő tudást és tájékozódottságot igényel.

A súlypont bizonyára *az érzékben, a lelkületben,* mondjuk *a hivatásban* van. Csak az fog itt egyáltalában boldogulni, akinek lelke van hozzá. Az összes hozzáértők megegyeznek abban, hogy *e téren minden siker a pártfogó egyéniségétől függ,* tehát érzékén, szeretetén, türelmén, tapintatán, lelkiismeretességén, kitartásán fordul meg.

Ha ért hozzá, ha jól fogja föl a helyzetet, ha győzi, ha fölényes, ha szeszélyek, benyomások s indulatok fölött el tud siklani úgy, hogy *nem ő alakul, hanem ő alakít,* akkor nyert ügye van; ellenkezőleg pártfogói tiszte csődöt mond, de akkor egyszersmind az ő nem alkalmas volta iránt is teljesen tisztában vagyunk.

Hivatás.

A pártfogó egyéniségében tehát elsősorban azt a lelki s kedélyi hajlandóságot s rátermettséget kell keresnünk, amit hivatásnak mondunk.

Ha az amerikai kapott ily hivatást, vagy hívást, azt mondja: «I got a call» s ezzel jelezni akarja,

hogy nem is az egyén akaratán vagy elhatározásán, hanem az elhatározáson *kívül* fekvő, de bennünk észlelhető kvalitáson vagy érzéken fordul, hogy *való-e valaki erre vagy nem.* Ez a «hívás» amilyen ki nem eszelt s ki nem gondolt valami, oly igaz, hogy a lélek belsejéből, annak misztikus mélységeiből, *Istenből cseng felénk.*

A hivatás jelentkezései egy s ugyanazon személyben is kiszámíthatatlanok. Meglehet például, hogy sokáig pihen valakiben s öntudatára nem jut, egyszere azután ébredez s erős vonzódás alakjában jelentkezik ... Meglehet, hogy valakinek tegnap még egész máson járt az esze, más célok hevítették, más tervek foglalkoztatták ... de este azután vagy ma reggel egy oly hang üti meg a fülét, melyet nem tud többé elfelejteni s egy oly titokzatos érintésben részesült a lelke, hogy egészen megváltozott tőle: határozott irányba és határozott cél felé terelődött azóta figyelme; szenvedélye, életfelfogása határozott «tárgyat» nyert, I got a call ... érzi. Hivatást nyert. Amint a szél egy-egy magot hord el messzire, amely termőföldbe hullva óriás fává fejlődik: így hull néha az ember lelkébe egy-egy gondolat, amely gyökeret verve oly naggyá nő, hogy fája egész életét beárnyékolja ...

Vannak pályák, melyeken csak az boldogulhat, aki elmondhatja magáról, hogy «I got a call»:

én erre hivást nyertem s érzek. A hivatalos pártfogó pályája bizonyára ilyen. Hiszen ha van pálya, amely kegyelemre, hivatásra és sugalmazásra rászorul, úgy a nevelői hivatás az. Nem is kell ahhoz voltakép más.

A tapasztalat bizonyítja, hogy — birtokában lévén e «hivatásnak» — az egyszerű polgárasszony megállja a helyét e téren; míg az egyetemet végzett tanárnő esetleg hasznavehetetlen; az egyszerű, úri leány eltalálja az igazit, ha hivatással bír; míg a tudós esetleg tehetetlen e feladatokkal szemben.

Ennek a ténynek az a magyarázata, hogy az ember csak ott boldogulhat, ahová őt az Isten «meghívta». Ilyen hivatást értek és becsülök én. Kedves olvasó, ha te azon gondolkodol, hogy rálépj-e a hivatalos pártfogó pályájára vagy sem, dönts kérlek a fenti sorok értelmében! Ha végig olvasván ezt a füzetet, *úgy érzed,* hogy szived erre felé vonz, hogy az itt érintett dolgok jobban érdekelnek mint más ügyek; ha biztatást és rokonszenvet érzesz magadban az ez irányban való tevékenységre, ha lelked azt súgja: *Isten nekem ezt a pályát szánta:* — akkor jelentkezzél! Különben ne! Erre a pályára ne a fizetés elnyeréséért lépjen valaki; hanem azért, mert a szíve vonzza ide.

Aki pedig ily lelkiismeretes megfontolás után választja ezt a hivatást, *az ne féljen a nehézségektől.* Megsegíti őt az Úr.

«Vajha az én parancsaimra figyelmeztél volna, békességed leendett mint a folyóvíz és igazságod, mint a tenger örvénye.» (Izaiás 48, 18.)

Egész embert igényel.

A hivatás fogalmából, valamint ennek a hivatalnak saját jellegéből folyik először is, hogy aki e pályára lép, annak *egészen erre kell magát szentelnie.*

Ez a pálya ugyancsak egész embert követel. Ez a pálya nem hivatal, amilyen pl. a póstás vagy az irodás kisasszony szolgálata, akinek *hivatalos órái* vannak s azokon kívül teljesen szabad; hanem ez a pálya ideális *hivatás,* mely lefoglalja *az egész életet,* mint ahogy azt a lelkészi, nevelői és orvosi hivatás teszi. Lefoglalja *egész* érdeklődésünket, figyelmünket, energiánkat, iparkodásunkat. *A lelkiismeretes, hivatott pártfogó kizárólag hivatásának él.* Oly sok a dolga, hogy ki van zárva, hogy még más dolgokat is vállaljon, ha kötelességének lelkiismeretesen akar megfelelni. Ne is vállaljon egyebet. Tegyen meg mindent, mivel legszorosabb családjának vagy társulatának tartozik s ami saját lelkére nézve fontos, *erészben ne kíméljen sem időt, sem pénzt;* egyébként azonban álljon ellent bármilyen meghivásnak, csalogatásnak, jöjjön az bármely derék, jámbor egyesülettől vagy egyéntől. Az a

pártfogó, akinek ideje van más ülésekre vagy más ügyekben való eljárásra, az nem teljesítheti lelkiismeretesen hivatásbeli kötelességeit. Maradjon tehát állhatatos és kérlelhetetlen, ha ily értelemben ostromolják.

Feleljen nagyon udvariasan és nagyon határozottan és hivatkozzék súlyos felelősségére védenceivel való foglalkozásában. Legyen *céltudatos*. A pártfogónak mindig tudnia kell, hogy mit akar s mindig előrelátónak s megfontolónak kell lennie. Számot kell vetnie, szem előtt kell tartania a kitűzött célt = az ő hivatását, s számba kell vennie a rendelkezésére álló időt és testi erejét. Nemcsak tudnia, de vallania és következetesen gyakorolnia is kell, hogy első a kötelesség. Legelső kötelességünk saját lelki üdvünk. Azután jönnek a hivatásbeli kötelességek. Nincsen jóravaló ember, aki a pártfogót a fönntebb jelzett magatartásáért nem becsülné. Semmi sem imponál jobban az embereknek, mint a kötelességtudás. Különben az mellékes: imponál-e ez vagy az a korrekt magatartásunk valakinek. Nem azért teszszük. Jól meg kell fontolnunk mi a helyes («legyetek okosak, mint a kigyó» mondja a Szentirás) és ha alapos megfontolás után cselekszünk, nem kell törődni a hatással, a következménnyel.

Az igazi pártfogó tehát kizárólag hivatásának él. Védenceinek ügye folytonos és kedves *gondját*

képezi. Ettől a koncentrált figyelemtől tehetségei is — még pedig azok, melyekre e pályán szüksége van, — folyton fejlődnek. Érzéke, észrevevése, ügyessége, tapintatossága és leleményessége egyre fejlik és finomodik. Detektiv-érzéket kap anélkül, hogy rendőri módszert alkalmazna. Szeme mindig élesebben lát. Nem tudják becsapni, megtanul az arcok mögé látni stb.

Nem bízza magát soha emlékező tehetségére. Van ideje rendszeres és rendes jegyzésre. Otthon kivonatos, rövid naplót vezet. «Szolgálj a rendnek és a rend neked szolgál»: ennél jobb szolga (sőt titkár) pedig nem létezik. Így kapkodás és izgalom nélkül szépen, nyugodtan élheti életét. Sok dolga, de sok öröme is lesz!

Ne ötletszerűen.

Ha a helyét megálló pártfogót összehasonlítjuk az átlagos magyar nő tipusával, elsősorban az ötlik szemünkbe, hogy az egyik képes hangulatainak parancsolni, míg a másik e tekintetben sok kifogás alá esik.

A pártfogó életében a jókedv és a rosszkedv nem lehet oly fogalom, amely tevékenységének irányt szab. Hogy milyen a «kedve», az mellékes. Sajnálattal gondol azokra a hölgyekre, akik-

nél úgyszólván minden a kedvtől függ. Ha jókedvűek szinte angyalok s ha ballábbal keltek, szinte ördögök. Az oly nő, aki csak akkor «kapható» komoly, esetleg száraz vagy kellemetlen munkára, ha véletlenül jó kedvű s aki rossz hangulatában savanyú, udvariatlan, megfontolatlan — az ne jelentkezzék erre a komoly életpályára; mert egyáltalán nem állja meg helyét. Az ötletszerűségeknek s hangulatoknak sem lelki életében, sem külső tevékenységében nem lehet helyük. A külső munkában is teljesen rendszeres eljárást kell követnie. Biztos alapra kell helyezkednie, hogy a sok tarka-barka «ügy» és «eset» össze ne zavarja. A pártfogónak pl. mindig el kell arra készülve lennie, hogy akármikor váratlanul is kap ügyeket elintézés végett. Órarendjében számoljon tehát az ily váratlan teendőkkel, mint a budgetekben, az «előre nem látott kiadásokkal» szokás számolni. A rendszer nélküli, ötletszerű munka nemcsak, hogy kevés értékkel bir, *de ki is meríti az embert.* Az a sok ingerült, ideges hangulat, melyet mindenfelé van alkalmunk tapasztalni, nagy részt az ilyen hibákból ered.

Ha nem akarsz a munkából kidőlni, kedves pártfogó, ügyelj ezekre.

Érzékenység.

Pityergős asszonyság nem való pártfogónak. Valamint csak az az igazi betegápoló, aki vértől-sebtől meg nem ijed, úgy csak annak a pártfogónak van igazi hivatása, aki mindennemű érzékenységét le tudja győzni. Ajuldozó, apprehendáló, duzzogó, nyelvelő nők menjenek más felé. Pártfogónak csak az való, aki kedélyében egyensúlyozott és edzett. Világos, hogy sebzett lelkekkel lesz dolga. Sőt lesz dolga esetleg testi sebekkel is. Derekasan meg kell állnia a helyét. A szellemi bajokat nevelői tehetségével, a testieket hozzáértő, beteg-ápolói kézzel kell kezelnie. Tegyük fel, hogy valamilyen szerencsétlenség színhelyére ér. Mit gondol: lesz-e a szellemiekben is igazi tekintélye s megnyeri-e a nép bizalmát, ha ily alkalommal idegenszerűen, tartózkodóan, ügyetlenül viselkedik? Vagy ha védence betegágyához kérik, mennyi függ attól, hogy ilyenkor mikép viselkedik. Hiszen megfigyelik minden szavát s cselekedetét. Ha szerető, ügyes, anyai: egyszerre meghódítja a sziveket.

A pártfogóknak *a betegápolás alapelemeit okvetlenül ismerniök kell.* A kurzuson súlyt is helyezünk arra, hogy ezeket a szükséges tudnivalókat elsajátítsák és gyakorolják. Nemcsak a rögtöni segély nyujtása miatt, hanem ezen ügyesség nagy, kulturális, nevelői fontossága miatt is.

Környezet-tanulmány alkalmával mennyit tehet e részben a pártfogó. Néhány jó szóval kioktathatja a családot, életet menthet. Éles szeme egy pillantásra fölfedez esetleg nagy bajokat: eltitkolt ragályos betegséget (gyanújáról értesíti a tiszti orvost) stb. Szellőztetés, testi tisztaság, étkezés, lakásviszonyok (erkölcsi és egészségi szempontból) mind szakmájába vágnak. Minden művelt ember örömmel vállalja az ily missziót és örömmel terjeszti ez úton is az igazi kulturát.

Az érzékenység fejezetében meg kell emlékeznünk még *az apprehenzivitásról,* a neheztelő hajlamról. Erészben fontolja meg a pártfogó, hogy ő nem csak nő, akivel minden úri ember udvariasan bánik, de *hivatalnok* is, akivel a férfihivatalnokok sok tekintetben *máskép* közlekednek, mint privát-személyekkel. De ezt ne csak tűrje, hanem kívánja és szeresse is a pártfogó. Hisz ő ép arra büszke, hogy nem átlagos nő, nem reflektál tehát egyébre a neki járó kifogástalan udvariasságnál. Amennyiben azonban itt-ott mást is tapasztalna, úgy kettőt ajánlok. *Ne* legyen érzékeny, ha az urak közül valaki kisebb udvariassági hibát követ el vele szemben, hirtelen, ingerült vagy kissé figyelmetlen. Gondolja meg ilyenkor, mennyire elfoglalt, kimerült hivatalnokokkal van dolga s felejtse el azonnal az észlelt hibát. És igenis *legyen* érzékeny, ha túlságos «udvariassággal» mondjuk inkább

helytelen viselettel, bizalmassággal stb. találkozik. Itt és ilyenkor válik el, ki igazi úri nő, ki nem. Az úri nő nem tűr erészben semmit. Igaz, hogy nem is merészkedik vele szemben senki túl a határon; de ha mégis akad próbálkozó, gyorsan kedvét veszti.

Pártfogói diszkréció, tapintat, föllépés.

Mivel a pártfogó általában oly eseteket kezel, melyekkel sem a szülő, sem a lelkész, sem az iskola nem bir: a nevelési eszközök alkalmazásában is függetlenítheti magát bizonyos értelemben azoktól az eljárásoktól, amelyek a családokban és az iskolában szokásban vannak. Említettük, hogy Lindsey főgondja mindig ez: *what is the best thing to do for little John Brown? Mivel* menthetnők meg a kis Barna Jánost?

Nem azt kérdezi Lindsey, hogy mit szokás ilyenkor tenni, vagy hogy mit ír elő a törvény az ily esetekben, hanem azt, hogy mi kell *ép* ennek az előttem álló kisembernek. *Egyéniesít. A Bn. az egyéniesítés elvén épült.*

Ha a pártfogó *bizonytalanságot* érez arra nézve, hogy mit kell tennie, ne hamarkodja el a dolgot, jegyezzen magának, adja a legszükségesebb jó-

tanácsokat (ha kell, vigye a gyermeket azonnal magával): a tulajdonképeni nevelői intézkedést azonban fontolja meg alaposan s kérjen tapasztaltabbaktól tanácsot. Sohasem rösteljen útbaigazítást kérni. Senkise mindentudó s ez a hivatás még oly kezdetleges, hogy természetes, ha a pártfogó megakad néha. Okos, lelkiismeretes ember csak becsülni fogja a pártfogót, ha tudáshiányát nem röstelve, tanácsért fordul hozzá.

Óvakodjék azonban attól, hogy bizonytalanságát, tudatlanságát, vagy habozását a védenc, vagy hozzátartozói észrevegyék. Ez baj volna. Amint a lovat is elrontja az a lovas, aki bizonytalan kézzel tartja a gyeplőt: úgy ártunk a neveletlen léleknek, ha gyöngéinket eláruljuk előtte. Ő és környezete amúgy is megfigyeli beszédünket, pillantásainkat, mozdulatainkat. Ha tehát a pártfogó oly nehéz helyzetbe kerül, hogy nem ismeri ki magát, ismétlem, ne hamarkodja el a dolgát, hanem viselkedjék komolyan és határozottan, legyen szükszavú és a legszükségesebb intézkedések megtétele után távozzék, hogy azután annál alaposabban foghasson ujból a munkához.

Az itt említett komoly, határozott, szükszavú viseletet *általában* ajánlom. Sok szónak sok az alja. A pártfogó fogalma *kizárja* a nőknél általában szokásos fecsegést. Aki nem tud hallgatni s

aki nem érzi, hogy bőbeszédű nőnek nincsen tekintélye: az nem való pártfogónak!

A pártfogónak egyáltalán nagyon kell ügyelnie arra, hogy milyen benyomást tesz védencre, környezetre. Nem a női hiúságot kívánom ezzel a megjegyzéssel szolgálni.

A pártfogónak feltétlenül *tekintélyre* van szüksége. Nőnél a tekintély sohasem függ a tudományosságától, hanem erkölcsi lényétől. Ez áll a pártfogó(nő)re is. Amint nincsen tekintélye, ha bőbeszédű, fecsegő, úgy akkor sincsen tekintélye, ha kapkodó, kíváncsi, tapintatlan s rendetlen.

A kapkodás elkerüléséről szólottunk a «Ne ötletszerűen» című fejezetben. Itt most az utóbbi három kellékről akarnánk nehány szót szólni. Vannak bizalmi állások (lelkész, orvos, ápoló, nevelő), amelyek nagyfokú *diszkréciót* követelnek hordozóiktól. Ez a diszkréció szintén Istenadta *érzék*, amelynek segítségével az illető mindig kitalálja, mikor jutott el valamilyen határhoz, mikor kell hallgatnia stb. Más helyen említettük a lelki bonyodalmakat, lelki betegségeket (minderről az évi kurzuson bővebben van szó): mint amely bonyodalmaknak és betegségeknek *észrevevése* és bizonyos fokig — *kezelése is hozzátartozik* a pártfogó hivatásbeli kötelmeihez. Hisz ő bizonyos értelemben szellemi *vezetője* a reája bizottaknak. Már most rendkívül sok függ

attól, van-e a pártfogóban «diszkréció». Diszkréció nélkül nemcsak hogy *tekintélye nem lehet,* de ez a tulajdonság egyébként is *elengedhetlen* a pártfogó egyéniségéből, hivatásának fogalmából. Állása bizalmi állás lévén, mindig neki magának kell tudnia azt is, hogy *meddig mehet* pl. kérdések föltevésében, a *kikérdezésben.* Nem szabad «gyóntatnia». Amint elért a legmélyebb lelkiismeret szentélyéhez, *meg kell állnia.* Különben indiszkrét és kíváncsi; sőt kárt is tehet az előtte hivatatlanul megnyilatkozó lelkekben. *«Please stop»* — mondja ilyenkor az angol. «Kérem: eddig és ne tovább. Köszönöm: eleget tudok». Ez a diszkréció kötelességünk.

Közeli rokona a diszkréciónak *a tapintatosság.* Hogy mi a tapintat, azt is nehéz megmagyarázni. Mondok egy példát. A pártfogó ebéd idejében érkezik védencéhez, a szegény család az asztalnál ül. Most végtelen tapintatlanság volna kíváncsian körülnézni s behatóan a szegény család ebédjével foglalkozni. Foglalkozzék, *de ne kíváncsian,* hanem komolyan, tapintatosan, úgy hogy *kiérezzék,* a pártfogó *miért* érdeklődik pl. az étel iránt. A nép e részben igen finom érzékű. Ösztönszerűen kitalálja, ki a kíváncsi, ki a segítő. Ilyenkor (ebédkor) jól tenné a pártfogó, ha pl. gyorsan elfogadná a kínált helyet, ha megkínálják, meg is kóstolhatná az ételt s ehhez fűzne rövid, kedves kis beszélgetést

az ebéd idejéről, mint pihenőről, amikor együtt van a család; a különböző ételek táperejéről, beszerzésekről; védencéről (de az ebédre való tekintetből ne azonnal a legkomolyabban, teljes gőzerővel, hanem csak mintegy bevezetőül, könnyed, kedves hangon...) Ebéd után az Isten iránti hálára figyelmeztetném röviden a családot, megemlítvén, mekkora nyomor van a világon s hogy hány jóravaló, tisztességes embernek nincsen betevő falatja... S hogy hány szegény beteg nem élvezheti ebédjét, a gazdagok közt is...

Vagy: olyankor érkezem védencemhez, amikor otthon vannak mindannyian, sőt a szomszédságból is vannak néhányan. Vagy: a szobában egyedül vagyok ugyan védencemmel, de a konyhán hallgatódznak. Mily súlyos tapintatlanság volna, ha ily körülmények közt fennhangon kezdenék beszélni. A pártfogó nem lehet erészben eléggé óvatos. Nagy lelki s anyagi kárt okozhat ilyféle tapintatlansággal. A diszkréció, a tapintat, a finomság s az okosság egyaránt kötelezik őt arra, hogy főbenjáró gondját képezze, vajjon beszélgetését nem hallgatják-e hivatatlanok. Védencével törekedjék főleg első izben, de azután is *kizárólag* négyszemközt beszélni. Ha ez a lakásviszonyok miatt lehetetlen, hívja ki védencét az utcára (ne tűrje azonban, hogy pajtásai utána járjanak s kis csődület keletkezzék!) Járjon vele föl s alá s beszéljen

vele ezerszer inkább az utca zajában, mint fennhangon a vékonyfalazatú, vagy zsúfolt lakásban.

Miután a pártfogó működésének egész sikere azon fordul; megnyeri-e *pártfogoltjának teljes bizalmát:* ehhez a célhoz kell összes eljárását alkalmaznia. Biztosítsa védencét arról is, hogy közléseit, vallomásait *titokban* tartja (amennyire lehet). Emlékszem egy esetre, amikor egy jószívű, de tapintatlan nő elpuskázott a szegény családnál mindent azzal, hogy nem ügyelt arra, hogy kik hallják beszélgetésüket s jó erős hangon tárgyalta a legbensőbb ügyeket. Végzetes hiba, melyet alig lehet jóvátenni!

Környezettanulmánykor továbbá szokás a házmesterrel s a szomszédokkal is megismerkedni, hogy védencünk környezetéről ez oldalról is halljunk véleményt s kapjunk adatokat.

Ezek az informáló beszélgetések *néha* elkerülhetetlenek. Általában azonban nem ajánlom őket. Először is, mert a házmesterek, főleg a fővárosban, gyakran kérdeztettek már ki jótékony hölgyektől stb. megszokták tehát már ezeket a kérdéseket, *feleleteik azért többnyire megbizhatatlanok.* Ha a szóban forgó lakó *pénzeli* a házmestert, többnyire egekig magasztalja, akármilyen gazember. S ha haragban van vele, kigyót-békát kiált reá, ha még oly tisztességes is. S így vagyunk a «szomszédok» nyilatkozataival is. Azt ajánlom

tehát, hogy csak ritkán vegyük igénybe ezt a megbizhatatlan segítséget.

A tekintély külső feltételei közé tartozik a pártfogó egész föllépése; a hang, amelyen beszél, a modora, sőt *a ruházata* is. Kleider machen Leute, mondja a német közmondás s van ennek a közmondásnak a mi értelmünkben nagyon megszivlelendő jelentősége.

Mit gondolnánk az olyan pártfogóról, aki tarka, diszes ruhában, nagy, lengő kalapban, hegyes, magassarkú lakkcipőben, rizsporos arccal, tolakodó parfüm-illattal s fényes, csilingelő ékszerrel jelennék meg?

Ha tőlem függne — kimondom kereken — azonnal elcsapnám.

Szóbeszédnél «ékesszólóbban» megérttette volna velem, hogy beillenék talán karénekesnőnek, vagy más effélének — de pártfogónak semmiesetre sem. Nincsen sem diszkréciója, sem tapintata, sem renderzéke. Tapintatosság az öltözetben («Kleider-Takt») szintén kelléke a pártfogónak.

Nem azt akarjuk, hogy kámzsába öltözzék. Csak azt követeljük, hogy komoly hivatásához méltóan és megfelelően. Az igazi elegáncia mindig egyszerű. Aki nem egyszerű, annak nincsen izlése, formaérzéke, tapintata, finomsága, — így függ össze a ruha-kérdés a pártfogó szellemi kellékeivel.

Aki pártfogónak jelentkezik, annak komoly, szolid gondolkodásúnak kell lennie. Hogyan tűrhetné saját magán a lim-lomot, ha arra vállalkozik, hogy fiatal leányok erkölcseit meg akarja óvni, ha bizonyos fokig lelkivezetésre, kulturaterjesztésre, mentésre vállalkozik. Hisz megcáfolná önmagát. Hogyan hirdessen komolyságot, lelkiismeretességet, szolidságot, ha maga is tetszelegni akar. Vizet prédikálna. Nem, a pártfogónak bizonyos fokig *demonstrálnia* kell saját külső megjelenésében és föllépésével azt, amit képvisel.

Veszélyben forgó leány szemében *ő legyen a lelkiismeret megtestesülése.* Kell, hogy a leányok a pártfogó képét szivükben hordják, mint a jóság és tökéletesség *mintaképét.* Kell, hogy a reá való gondolatnál hiú, kacér gondolataiktól *szégyenkezve* forduljanak el s kell, kogy pusztán a reája való gondolat is *támaszt* és irányítást adjon ezeknek a veszélyeztetett teremtéseknek. Azt írta valakinek egy védencünk: «Ismét költekezni akartam. Alig tudtam a csábításnak ellentállni, gyönyörű és olcsó kalapot láttam a kirakatban s ünnepekre azzal szerettem volna járni. De eszembe jutott a nagysága s nem tudtam képétől szabadulni. Mennyivel szebb és gazdagabb, mint én s mennyivel egyszerűbben jár. Elszégyeltem magam s Ön iránti hálából és rajongó tiszteletből lemondtam a haszontalan kiadásról».

Lényegében ez a néhány sor jól illusztrálja, hogy milyen viszonynak kell lenni pártfogónő és védenc közt: hogy miért kötelező az egyszerűség.

De nemcsak kötelező, de szükséges is az egyszerű ruházat, már csak a *rend* szempontjából is. Esőben, szélben milyen lenne a csipke, szalag, virág, dísz?

Erészben kövessük az angol divatot. Bokáig érő, jó home-sponeből, vagy lodenből készült úgynevezett «trotteur» alj, ugyanolyan kabát, egyszerű, jó szövetből készült blouse; erős, finom cipő (az olcsó holmi mindig rossz), egyszerű, csinos kalap (olyan, amilyet el nem visz a szél), sötét szarvasbőrkeztyű, erős ernyő: ez nagyjában a pártfogóhoz illő s egyedül alkalmas ruházat.

Vallás-ethikai befolyásolás.

Miután pártfogoltjaink megjavulása *gondolatviláguk átalakulásától* függ, legfőbb kérdéseink közé tartozik: mit tegyünk, hogy ez az átalakulás meg is történjék.

Gondolatokat kell nekik nyujtanunk, melyek szellemi fejlődésüket elősegítik, erkölcsi igazságok birtokába kell őket juttatnunk, oly módon, hogy azok képzelő tehetségükbe fészkeljék be magukat;

s mindehhez kedvet, rokonszenvet is kell bennük ébresztenünk, hogy a megismert jót kövessék is.

Az akarat a gondolatok és érzelmek szerint alakul, *oly módszert kell tehát alkalmaznunk, mely értelmet, érzelmet és akaratot együttes működésre ösztökél.* A tananyag pedig a mindennapi életnek feleljen meg. Csakis praktikus gondolatokkal hathatunk javítólag. Amint tanításunk a mindennapi élet szempontjából hasznavehetetlen vagy modorunk ellenszenves volna, védenceink azonnal elzárkóznának előttünk. Ne felejtsük el soha, hogy beteg aluszékony, megdermedt lelkekkel állunk szemben; oly lelkekkel, amelyek ugyan örök világosságból vannak szőve, de amelyek nem ébredtek még világosságra e földön.

Így E. H. pártfogónő mesélő hangon, pompás modorban adta elő egyszer egy csoport védencnek,* hogy vannak emberek, kik álomban, öntudatlanul, tapagatódzva járnak a földön, mint a holdkórosok; kik ha fölocsudnak ebből a nehéz, súlyos lelki álomból, átmennek az *élők soraiba,* ahol világosság, derű, erő és siker van. Példákon bizonyította be nekik, hogy az ő állapotuk: *a tudatlanság és erénytelenség,* olyan rajtuk, mint sötét gonosz árnyék, mint az álomkór, s ezt mind ébresztő, bizalmat

* A pártfogó az alább következőket magánbeszélgetéseiben is használhatja.

keltő hangon mondta, amellyel szinte szuggerálta nekik, hogy rázzák le magukról ez álmot és *akarjanak* ezentúl egészséges lelkűek lenni!...

A leányok erre először is elkomolyodtak; leküzdötték nevetgélő, trágár, ostobáskodó hajlamukat; illetlen megjegyzéseik elnémultak, hiszteriás viseletük nehány perc alatt megváltozott; meg volt tehát adva a helyes hang... Nem zavarták többé az előadást, sőt egymást intették komoly, illedelmes viseletre.

Tapasztaltuk, hogy a komoly anyagot mindig minél tarkább, vonzóbb alakban kell nyujtanunk. *Hangulatokkal,* hangulatkeltéssel is kell dolgoznunk; főleg nőkre a hangulat mélyebb hatást gyakorol, mint más, pusztán értelmi behatás. Alig van ember, aki ájtatos, napsugaras vagy vig hangulatnak ellent tudna állni. Tapasztaltuk azt is, hogy védenceink mennyire érzékenyek, mily könnyen sértődnek meg, megkötik magukat, megrögződnek: óvakodjunk tehát attól is, hogy multjukat fölöslegesen emlegessük.

A legdurvábbak is gyöngéd, finom bánásmódot szomjaznak, mint más helyen is említettük, semmitől sem irtóznak úgy, mint a megvetéstől, mert az megdermeszti és megfojtja lelkük kis életképességét s azokat az energiákat, amelyek segítségével megjavulhatnak. Azért bánatra, bűneik belátására, őszinte töredelemre csak úgy vihetjük őket, ha

megvetésünkkel soha sem találkoznak. Előbb meg kell őket tisztelnünk; gyöngéiket csak jó tulajdonságaik előzetes kiemelése után érintsük. Hajlamaikat csak akkor itéljük el, ha azoknak eredetét, gyökérszálait sikerült velük megérttetni; minősítsük a rosszat kinövésnek, oly kinövésnek, melyet ők is elitélnek.

Tekintetbe kell mindig vennünk, hogy védenceink lelkét mily motivumok mozgatják? Szabadság- és boldogságvágy, kiváncsiság és megbecsülésre való törekvés... *ezeket* kell tehát felhasználnunk, ha bennük erős, tiszta, becsületes, komoly hajlamokat akarunk ébreszteni. A javitó-nevelés eredményének titka éppen az, hogy mennyiben tudjuk ugyanazon hajlamokat, melyeknek eltévedése szerencsétlenségüknek oka, igazi boldogságuk szolgálatába szegődtetni. Csakis akkor fogják védenceink mindenben érezni, hogy mi megértjük őket, hogy velük érzünk, hogy látjuk, mily nehéz nekik ez a zárt, szürke életmód, hogy mi nem állunk az «úgy kell nekik» álláspontón, ha *ez* sikerül nekünk. Ha sikerül, nyert ügyünk van.

Lelkes fogadtatásra találnak az ily kérdések is, hogy: «mit gondoltok, miért lelkesedtek annyira a szabadságért?» Természetesen készek a felelettel: «hát azért, hogy azt tehessük, ami nekünk tetszik!» «S mit gondoltok» mondhatjuk erre «odakinn az

életben mindenki azt teheti, amit akar? Kielégítheti-e odakinn a mérges, türelmetlen, mohó, szenvedélyes ember minden vágyát? Dehogy is elégítheti ki; mindenki mindenféleképen meg van kötve; az emberek főleg saját szenvedélyeiknek rabjai; csörtetik rossz hajlamaik rabláncát; az indulat jobban leköti őket, mint a börtön.»

Több példával illusztrálhatjuk, mily kevéssé szabad odakinn sok gazdag ember s *ki eszerint az igazán «szabad»*. Ilyenkor azután lassan-lassan derengeni kezd fejükben *az igazi szabadság fogalma.*

Így tárgyalhatjuk a *boldogság utáni vágyukat* is. Megmagyarázzuk nekik, hogy az, ami után ők vágynak, mily ösztönös, kártékony, idegölő élvezet s bemutathatjuk a bűnös örömök szomorú következményét. Ecseteljük nekik élénk szinekkel az alkoholisták sorsát, a perdíták utolsó kórházi heteit...

Védenceink maguk is nagyrészt nemi betegek anélkül, hogy e betegségeknek a bűnnel való összefüggését s a ragály veszedelmét ismernék. Ne feledkezzünk meg azonban az ő gyógyulási reményük felébresztéséről. Az egészség visszanyerésére irányult vágyakat pedig irányítsuk a lelki egészség megszerzésére, hangsúlyozva, hogy hiába egészséges valaki testben: ha a lelke beteg, még sem boldogul. Sőt, hogy a lélek betegségei:

a mérgesség, irigység, fösvénység, fajtalanság visszahatnak a test egészségére is.

Azután áttérhetünk annak a tárgyalására, hogy mi mindent tehetünk, hogy lelkünk az önmegtartóztatásban és önmegtagadásban gyakorlódjék. A gyakorlatokat azonban ők maguk határozzák meg.

Beszédközben — amíg kérdéseinkre felelnek — bőven lesz alkalmunk a véleményükben megnyilatkozó helyes vagy helytelen ítéleteket saját javulásukra irányítani; ez a legkevésbé erőszakos módszer és mégis nagyon alakítja a lelket. Vegyük tehát saját nyilatkozataikat alapul.

Rousseau szerint az ember csak azt nem felejti el, amit tettekben gyakorolt. A gondolat a lélek tette. A tiszta és tisztátlan képek, jó és rossz feltételek, helyes és helytelen ítéletek mind valóságos «cselekedetei» a léleknek, amelyektől vagy épül, vagy romlik.

Intézetekben, hol csak mechanikusan dolgoztatnak, senki sem törődik a védenc rettenetes gondolatvilágával. Ignorálják azt a sok gyülöletet, melyet elüljárók és társnők iránt érez, azt az irigységet, bosszúvágyat, amely emészti a lelkeket, azokat a gyalázatos, káromkodó beszédeket és tréfákat, pedig: *mi célja* van az egész intézetnek, ha ezen rákfenék kipusztításához nem látnak s a mérges, káros *gondolatok* helyébe más, üdvös gondolatot nem plántálnak?

Ezzel szemben mi az ő lelki világukba hatolunk s gondolataik s érzelmeik *befolyásolása* által akarjuk életüket megreformálni. Igaz ugyan, hogy a mi eljárásunk tőlünk több fáradtságot, növendékeinktől pedig közreműködést és iparkodást követel; de mivel másképen célt nem érhetünk, bármennyire nehéz volna is ez a módszer, sohasem szabad a könnyebb, de csak látszólagos eredményekkel beérnünk, hanem törekednünk kell a belső, lelki átalakulás elérésére. Azért ne is mulasszunk el egy alkalmat sem, amikor lelkükre hathatunk; így pl. tárgyaljuk karácsony idejében azt a kérdést is, *szeretnének-e ők is most másokkal jót tenni?* Mily nagy benyomást fog továbbá lelkükre gyakorolni, ha egy-egy *elbeszélésben* tüntetjük föl az erkölcsi igazságokat. Karácsony táján a következő kis orosz elbeszéléssel értem el nagy hatást: Egy szegény férfi rab ép karácsonykor szabadult ki a börtönből és sorba járta a házakat, hogy munkát kérjen, de mindenütt elutasították. Nem volt egyebe, mint egy fél üveg pálinkája, ezt a szent estére tette el magának. Az emberek körülötte siettek haza, az ablakok kigyultak a karácsonyfák gyertyavilágától csak neki nem volt hová lennie. Ekkor az a vágya támadt: hogy ha már ő nem kap senkitől semmit, *legalább ő adhasson* ma este valakinek valamit. S amint ezzel a vágyával foglalkozik, elhalad egy szép szűz Mária kép

előtt, amelyről az isteni gyermek esdve tartja feléje kezecskéit. Egy darabig nézi — azután kirántja butykosát, imádkozik s a hóba önti ki a kép elé. Megtért.

Tanulság: így önthetünk ki gondolatokat, terveket, kisértéseket, minden rosszat a Gyermek-Jézus lábai elé... Öntsék ki ők is mindazt a gyülölködést, szeretetlenséget, irigységet, tisztátalan vágyat, amitől lelkük feszül és beteg. Öntsék ki főleg az indokolatlan ellenszenvet, mellyel elüljárók, házi-rend ellen viseltetnek s gondolják meg, hogy rend és fegyelem nélkül meg nem állhat az intézet s hogy fönntartása az elüljáróktól is kiván áldozatokat; hogy az elüljárónak is sokszor keserves és terhes a hivatala s kellemetlen a kötelesség teljesítése s hogy ő is szabályoknak van alávetve.

Védenceinkben sok a titkos lázongás. Nem látják be azt sem, hogy miért szükséges pl. dolgozniok. A legjobb őket *ellenkérdésekkel* a munka s más egyéb kötelesség áldásos és szükséges voltáról meggyőzni. Kérdéseink alapján rá fognak nyitni arra a belátásra, hogy a munka mily láthatatlan, szociális hálóval fogja össze az emberiséget, hogy életfönntartásuk s minden darab holmijuk is sok-sok ember munkájába kerül, hogy sok verejték tapad mindenhez, hogy az értük dolgozóknak mily különféle a sorsuk. Lassan-lassan kiemel-

hetjük ez úton védenceinket a tudatlanság homályából s átsegítjük a megértés világosságába.

Hangoztassuk sokszor azt is, hogy nincs más célunk, mint erkölcsi életük fejlesztése s zárjuk ki ezzel egészen a gyanút, mint ha más, önző célokat szolgálnánk.

Más előítéletekre is kell gondolnunk. Ismerkedésünk elején gondoskodjunk már pl. arról, hogy védencünk helyesen különböztesse meg az igazi vallásosságot a képmutatástól. Hiszen az ily emberek könnyen minősítik az igazi vallásosságot is képmutatásnak, amelyet azután nagyon is kifiguráznak. Sohasem szabad Istenről, vallásról *elvontan* beszélnünk. Védenceink átlag vagy nem hisznek, vagy ellentállnak a vallásos befolyásoknak; de a *konkréte* bemutatott isteninek, az igazán Krisztusinak nem tudnak ellentállni. Ha pl. bűnről s a bűn hatalmáról kell beszélnünk, mutassuk be azokat az Evangélium egy-egy történetében; állítsuk szemeik elé Krisztust, amint elítéli a bűnt, de megkegyelmez a bűnös asszonynak; ecseteljük, hogy a házasságtörő nővel való találkozásakor ujjával a homokba ír s hogy ezzel azt akarja velünk megérttetni, hogy mint a homokba való irás, így törültetnek el az igazán bűnbánó ember bűnei. Hadd csengjen lelkükben az Úr Jézus szava «menj, bűneid meg vannak bocsátva».

Így az ő szomorú, kietlen érzelmi világukkal

ellentétben megismerkednek Krisztus szellemével. Néha egyetlen szerető, érdeklődő kérdéssel megpuhíthatjuk a megrögzött szivet is s a bizalom *egy* szavával kiemelhetjük a bűnöst a posványból.

Ezt az irányt szolgálja Fr. W. *Foerster «Az élet művészete»* című műve,* melyet a Szociális Misszió-társulat épp abból a célból adott ki, hogy *a vallás-ethikai* befolyásolás *kézikönyvét* nyujtsa az ezen munkatéren fáradozóknak. Telve van ez a világhirű könyv a szebbnél szebb példákkal, melyek mind az egyszerű, hétköznapi életből merítik tárgyukat. Aki használja, az maga is gazdagszik s észrevétlenül beletanul abba a modorba, amely a pártfogoltakkal szemben egyedül célravezető.

Izleltetőül bemutatok «Az élet művészetéből» — mintegy találomra — két kedves fejezetet:

Tisztaság.

Mondjátok csak gyermekeim, járnátok-e szivesen egy kedves barátotoknak halálakor tarka ruhában, fejeteken koszorúval — vagy karácsony napján öltenétek-e fekete gyászruhát fátyollal? Miért nem? Ugy-e, mert külsőnkkel is szeretnők kifejezni azt, mit szivünkben érezünk. A ruhának —

* Kapható a Szent-István-Társulat könyvkereskedésében IV., Kecskeméti-utca 2. Ára 3 korona.

úgyszólván — a lelki állapot rajzának, képének kell lennie. Hadd lássák az emberek, milyen hangulatban vagyunk és ne élcelődjenek velünk, ha súlyos gyászeset ért bennünket. Diákkoromból legalább úgy emlékszem, hogy azokkal, kik gyászban jelentek meg, nem ingerkedtünk, hanem bizonyos félénk komolysággal bántunk velük. Másrészről pedig milyen szép, ha az öröm is kifejezést nyer ruházatunkban. Akkor a többiek is részt vesznek boldog hangulatunkban. Ha egy fehér ruhás és tarka kalapos gyermek-sereg énekelve és ujjongva kirándul, akkor megállanak az öregek, arcukon vágy tükröződik: «Igen, igen, az ifjúság» — és megelevenedik előttük az az idő, mikor ők is kivonultak így egykor — s még hosszú ideig néznek a gyermekek után. Igen — az ifjúság!

Általában azokat az embereket találom a legboldogabbaknak, akiknek sikerül mindazt, mit szivük érez, külsőleg is kifejezniök; pl. a festőt, ki legszebb hangulatait és álmait szinekkel érzékíti meg, vagy a szobrászt, ki lelkét a márványban szólaltatja meg; vagy a zenészt, ki érzelmeit csodaszép hangokkal fejezi ki. Boldog azért mindenki, aki csak kevéssé is tud zenélni vagy énekelni — boldog a legszegényebb falusi muzsikus, aki esténkint harmónikáján eljátssza, amit hangulata sugall neki.

A középkorban egy angol nemest a király élet-

fogytiglan börtönbe vetett. Először kétségbeesett és őrjöngve tombolt cellájában — később azonban csöndes megadás és türelem szállotta meg és gyakran mély imádságban találták összekulcsolt kezekkel. Ilyenkor az a vágy szállotta meg, hogy jámbor hangulatát valami módon kifejezze — vésőt könyörgött ki börtöne őrétől és hónapokon át a Megfeszített képét véste be a börtön falába, míg Az egy napon oly meghatóan és oly fenséges nyugalommal tekintett le a fogolyra, hogy azt hitte, csoda történt és az alak életet öltött. Pedig csak a saját mély érzelme öltött alakot a hideg, szürke kőben — és ez tette őt oly boldoggá.

A beszéden, festészeten, éneken, zenén és a szinen, meg a ruházaton kívül még egyéb eszközeink is vannak arra, hogy kifejezhessük magunkat. Szokásaink. Vannak pl. olyan emberek, kik a legnagyobb alázatosságra vágyódnak, ezek tehát mindennapi szokásaikban, köszönésükben, feleleteikben, tartásukban iparkodnak ezt kifejezni — míg végre egész lényük alázatosságra vall — amint a művésznek is sikerül végre sok vésőütéssel úgy alakítania képét, hogy eszméje tökéletesen megvalósuljon benne. Mondjátok csak, hogyan próbálnátok a tisztaság utáni vágyat kifejezésre juttatni? Aligha van e földön olyan ember, kinek legalább lelke mélyén ne lett volna meg ez a vágya — az a vágy, hogy tiszta legyen. Talán

magunk sem tudjuk egészen biztosan, mit értünk ezen — ez vágyakozás az után, hogy megtisztuljunk minden folttól, szivünk hófehér legyen és érintetlen mindattól, ami szenny csak lehet szóban, mozdulatban és gondolatban. Hogyan fejezzük hát ezt ki lényünkön? Piszkos kezekkel, kócos hajjal, foltos ruhával, vagy azzal, hogy igen sok piszkos szót használunk? Én az ellenkezőjét gondolom. Ki természetes hajlamából nem tiszta, annak azon kellene lennie, hogy annál művészibben fejezze ki szivének mocsoktalan tisztaság után való vágyát. Egész megjelenése eszközül szolgálhat neki arra, hogy ezt kifejezze, amint a szobrásznak a kő szolgál eszköz gyanánt. Azonban ezen nem azt értem, hogy finom, drága ruhát kell hordanunk. A legszegényebb ember is talál vizet, hogy kimossa és kitisztítsa vele ruháját. A dolog csak azon fordul meg, hogy őszinte akaratunk legyen és az a vágyunk, hogy szokásainkkal valami magasztosabbat fejezzünk ki — hogy a tisztaság művészévé legyünk.

Aki egyszer azon kezdte, hogy figyel minden porszemre és minden foltra az arcán, kezein és ruháján — az nagy örömére fontos dolgot fog fölfedezni. Ugyanis amint saját zenélésünk megnyugtatólag és felemelőleg hat szivünkre, úgy a tisztaság megszokása is nagy hatással van bensőnkre. Szerelmesek leszünk a tisztaságba és nem-

csak a kabátunkon levő foltokat nem tűrjük meg, hanem a jellemünkön levőket sem; továbbá a szánkból jövő piszkos szavakat sem, valamint a lelkünkben kószáló szennyes gondolatokat sem.

Ezt meggondolva, megértitek majd, hogy a nagy vallásalapítók miért helyeztek a rendszeres vallásos mosakodásokra oly nagy súlyt. Tudták, hogy ez a szokás befelé is hat, az emberre nézve segítség, mintegy figyelmeztetés arra, hogy beszéde és gondolatai tiszták legyenek.

Másrészt pedig a külső tisztátalanság nagy veszedelem, mert ragály gyanánt hat befelé. Hallottátok-e már, hogy a vitriolfoltok azért olyan veszedelmesek, mert nemcsak a ruhát rágják át, hanem az ember bőréig hatolva, húsát is megsérthetik? Tulajdonképen azonban nemcsak a vitriolfoltokkal van ez így, hanem minden folttal. Egészen az ember belsejéig rágódnak. Ki napokon át megtűr ruháján egy nagy, sárga tojásfoltot, az bensejében sem nyúl egykönnyen szappanhoz. A szennytől való undort elveszíti. Foltokkal könnyebben tud megélni. Aki pedig nem irtózik piszkos kezeitől és körmeitől, az piszkos beszédeitől sem irtózik és végül majd a piszkos gondolatok mindennapi társaivá lesznek.*

* Természetesen nem szabad megütköznünk munkásembereknek azon foltjain, melyeket piszkos munka folytán kaptak. Az ilyen foltok becsületre méltóbbak, mint egy henyélőnek legszebb ruhái.

A jó emberismerők ezért először tisztaság tekintetében vizsgálják meg az embert, ha tudni akarják, vajjon bizhatnak-e benne? Egy amerikai néger, ki gyermekkorában még rabszolga volt, most pedig igen tekintélyes amerikai tanító és szónok, kevéssel ezelőtt közzé tette életrajzát, melyben elmondja, mint tett meg gyalog három napi utat — mint teljesen szegény, tizenkétéves fiú — hogy felvegyék egy nagy, néger iskolába. Az iskolára ugyan nem volt pénze, de mellékfoglalkozás révén akarta azt megszerezni. Midőn az elüljárónőtől kérte felvételét, az előbb azzal bizta őt meg, hogy takarítson ki két szobát. Oly nagy gonddal végezte e munkát, hogy egy porszemet sem lehetett ott találni. Ezt meglátván, felvette őt, mert bizalmat gerjesztett benne. S így vélekedett: Ha ez ezt a dolgot így végezte el, valószinűleg a többi dologban is rendes és tiszta lesz. Lehet belőle még valami. Ugyanezen könyvében mondja azt is, hogy ha a feketéket emberekké akarjuk nevelni és alakítani, első és legfontosabb dolog, hogy megismertessük vele a fogkefe használatát. Ez fontosabb az olvasástanításnál. Mert míg alapos tisztaságra nem szoktatjuk őket, olvasásuk is tisztátalan és rendetlen lesz. Csak a fogkefe és szappan adja meg a kellő alapot. Ha megtanulták már a fogkefélést, úgy e szokás összes többi viselkedésüket is átidomítja, tisztábbá és rendesebbé teszi.

Láthatjátok tehát, hogy a tisztaság nem valami mellékes dolog, amit lehetőleg gyorsan és oly kevés vízzel kell végeznünk, amennyivel csak lehetséges, úgy hogy már hétfőn reggel az egész törülköző tele van fekete ujjfoltokkal, — hanem hogy az igen fontos dolog, melytől igen sok függ az életben. Néha úgy gondolkodik az ilyen gyerek, hogy viszi-e valamire az életben és lesz-e szerencséje, az mindenekelőtt attól függ, hogy van-e valahol egy hatalmas nagybátyja vagy gazdag nagynénje, ki pénzével és pártfogásával előretolja. Azt mondom nektek, hogy a tisztaság a világ leghatalmasabb és leggazdagabb nagynénje, — és aki vele jóban van, arra ráönti bőségszarújából áldásos adományait és közbenjárása megnyitja előtte a legnagyobb urak ajtaját. Piszokházinak pedig lehet még oly gazdag és hatalmas nagybátyja, ha valaki meglátja ruháján a nagy pecséteket és piszkos kezeit, zsirfoltos iratait, az megmossa a kezét és így szól: «Nagyon sajnálom, e pillanatban nincsen üresedés», azután pedig feleségéhez így szól: «Hála Istennek, hogy e pillanatban nincsen helyünk — brr!»

Irigység.

Ármin leveses tányéra csordultig van megtöltve, Frigyesé csak félig és hozzá még csak egy gombócot kapott, míg Árminéban három darab mered

ki, mint tengerből a szigetek. Erre Frigyest ellepi a sárga irigység és úgy érzi, hogy öccsét aligha szeretheti ezentúl. Hát még ha édesanyjában különös gyöngédséget fedez föl Árminnal szemben, talán mert gondoskodására különös szüksége van annak, akkor az irigység letelepedik Frigyesben. Most már nemcsak kevesebb jó falatja van öccsénél, hanem mérget is rejt belsejében, mely minden eledelét keserűvé teszi: csaknem kancsallá lesz már, mert szemét mindig öccse tányérára irányítja. Midőn pedig nemrég kisütötte, hogy Ármin csizmája finomabb bőrből való, mint az övé, akkor egyik szemével le a csizmákra, másik szemével föl a tányérra kellett sandítania; bosszúsága pedig felváltva vagy a tányérról le a csizmákra csúszott, majd meg Ármin lábain fel a tányérra mászott.

Képzeljétek csak, én is ismertem egy ilyen Frigyest és amint egyszer az irigységről beszéltem, hozzám fordult és így szólt: «Jól tudom, mennyire csúnya dolog és mennyire elveszi az embernek kedvét, de nem tehetek róla, ha mindig látnom kell, hogy ő többet és jobbat kap, mint én. Hogy édes anyám előnyben részesíti őt, azt már régen észrevettem!» Azt feleltem neki: Kedves Frigyes barátom, nagyon helyes, hogy az egyenlőtlen adagok el nem kerülhetik figyelmünket, ha már egyszer megkezdtük az összehason-

lítást. De hát mért is hasonlítgatsz? Hiszen azt már előre is tudhatnád, hogy nincs a világon két ember, ki mindenben egyformán részesülne, amint nincsen két olyan virág, mely egyenlő mennyiségű fénnyel, vízzel és földdel rendelkeznék; épen úgy elképzelheted azt is, hogy az egész világon nincsen olyan anya, ki ugyanabban az időben egyenlő gondot fordít külsőleg minden gyermekére. Talán épen azért érez iránta különös részvétet, mert vékonydongájú legény, vagy mert gyermekkorában túlságosan nagy gondot kellett reá fordítania és hát most megmaradt ez a szokása. Vagy azért nagyobb a részvéte iránta, mint a többiek iránt, mert úgy találja, hogy jellemében van néhány olyan vonás, mely életét egykor nagyon is megnehezíti. És ilyenkor úgy érzi, hogy kötelessége megédesíteni gyermeke ifjúkorát — egyszóval: tudhatod-e, mit érez egy anya? Tudhatod-e, vajjon később nem állsz-e majd közelebb szivéhez, mint Ármin, ha majd erős férfivé lettél és látja, hogy mekkora támasza van benned. Nem, tégy le az irigységről, hiszen ez olyan, mintha állandóan tengeri betegsége volna az embernek, mindent zöldessárga fényben lát, semminek sem tud örülni, mert folyton olyat is lát, ki boldogabb nála. Hallottál-e az ókori mondákban említett stymphalidokról, azon madarakról, melyek utálatos nyálkájukkal beszennyeztek

mindent, mit az emberek meg akartak enni? Az irigy gondolatok is ilyen madarak. Az embert a legboldogtalanabb halandóvá teszik. Azonban igazad van. A puszta elhatározással nem ejtheted el e madarakat. A mondában is előbb Heraklest hivták, ki isteni nyilakkal lőtte le őket. Ilyen isteni nyilat adok majd neked jó gondolat alakjában, mellyel egyszer s mindenkorra elejtheted az irigység madarait, ha leveses táladra akarnak telepedni. Azt ajánlom: egy pillanatra se felejtsd el, hogy azok, kiknek látszólag jobb dolguk van mint neked és többet élveznek mint te, vagy akikre több gondot vagy több kiméletet és kényelmet fordítanak, még távolról sem a legirigylésreméltóbbak. Rendszerint igen nehéz helyzetük van a későbbi korukban azoknak, kiket ifjúkorukban elkényeztettek és minden vágyukat teljesítették, mert elpuhulnak, továbbá pedig nincs meg az a tehetségük, hogy másokról gondoskodjanak és másokra is gondoljanak. Pedig e tehetség nélkül sohasem ismerik meg az életben a lepompásabb és legnagyszerűbb érzést, hogy más embert teljes lelkükből szeressenek és hogy az is szive mélyébe zárja őket. Ezért igen gyakran sajnálatra méltó emberek azok, «kiknek jobb a dolguk».

Azt kérdezed tőlem: hátha egy szegény árva gyermek elhalad egy boldog család kivilágított ablaka alatt, akkor is sajnálja-e azon gyermeke-

ket? Nem szabad-e őket irigy szemmel néznie? Nem! Sohase irigyelje őket. Hiszen nem tudja, hogyan alakul majd életük másik fele. Ha ezt előre látná, talán megáldaná házukat és így szólna: Ha tudnátok, hogy mi vár rátok — nem irigylem tőletek, hogy egyelőre még boldogok lehettek. Hát azt tudja-e, hogy saját magára milyen élet vár még és vajjon nem talál-e gazdag kárpótlást mindazért, amit eddig nélkülözött? Hogy az egyiknek megvan mindene, a másiknak pedig semmije sincsen, az nem függ a világtól.

Gazdagság, szerencse, tehetség, egészség és szeretet soha sincsenek egy kézben egyesítve. Az egyiknek bizonyos előnyei, tehetségei, kedvezményei vannak, a másiknak ismét más valamije, de mindegyiknek arra kell törekednie, hogy a neki jutott résszel a legjobbat produkálja. Ha tehát téged nem kényeztettek úgy, mint Ármint, örülj neki és inkább tanuld meg, hogy másokra gondolj, magadról pedig feledkezzél meg; légy keménnyszívű saját magaddal szemben, hogy erős lehess és ha azzá lettél, szégyenled majd, hogy egykor idegen leveses tányérokra kacsintgattál és nem cserélsz majd öcséddel, sőt talán kétszeresen szereted majd, ha látod, milyen nehezen vergődik keresztül az életen; édesanyádtól pedig bocsánatot fogsz kérni ostoba gondolataidért, ha ugyan még él, amit szivesen reménlünk!

Geroknak van néhány szép sora, gondoljatok mindig rá, valahányszor a szerencse elhalad mellettetek és másnak az életét megaranyozza. Finoman jelzi bennük, hogy a más szerencséje mint veti ránk gyakran sajátságos módon fényét, ha ugyan meg tudjuk magunkat annyira tagadni, hogy egész szivünkkel részt vegyünk örömükben.

Schon dämmert's im Zimmer und dunkelt's,
Das Tageslicht schwindet dahin,
Doch drüben beim Nachbar da funkelt's,
Als wäre sein Fenster Rubin.

Die Scheiben gen Westen gewendet,
Entzündet ein purpurner Strahl,
Den scheidend die Sonne noch spendet
Ins abendlich dämmernde Tal.

Und mich in der schattigen Halle,
Zum dunkelnden Osten gekehrt,
Beleuchtet die rosige Helle,
Die drüben die Fenster verklärt.

So freue dich frohen Geschickes,
Ging dir's auch am Hause vorbei,
Geniesse benachbarten Glückes,
Als ob es dein eigenes sei.

Psychoterapikus feladatunk.

London egyik közkórházában a főbejárattal szemben, föltünő helyen függ egy nagy tábla a következő fölhivással: «Kedves látogató! Alulírt igazgatóság kérve-kér, hogy csak akkor lépjed át a kórterem küszöbét, ha megfelelő lelkülettel birsz: ha bosszús, ingerült vagy szomorú vagy, halaszd el kérlek látogatásodat vagy mondj le róla, a betegnek ugyanis csak harmonikus, békés hangulat válik javára. Azért, ha nem tudnád legyőzni azt, ami éppen bánt vagy ingerel: hallgasd meg kérelmünket és ne keresd föl betegünket.»

Mennyire igaza van ennek a kórházi igazgatóságnak: bizony, csakis rendezett, egészséges lélekkel szabad betegágyhoz lépnünk. Már az ókorban is tudták, hogy a zilált, irígy vagy bosszús lélek «mérges leheletet» áraszt; modern szaktudósok pedig még azt is megállapították, hogy a bosszús ember nyála mérges anyagokat tartalmaz.

A beteg lelkület tehát ép oly ragályos, mint akármilyen testi ragály s minél gyöngébb (ellentállásra képtelen) lelkekkel van dolgunk, annál jobban kell a szellemi ragály-terjesztéstől óvakodnunk.

Ily szempontból különös figyelmet és gondot igényelnek: idegesek és elmebetegek s ugyancsak bűnösök, züllöttek, elhanyagoltak és neveletlenek is; mert akár önhibájukból lettek azokká, akár

önhibájukon kívül: akaraterejük az átlagos emberénél jóval gyöngébb, ellentállási képességük pedig csekélyebb, úgy, hogy velük szemben ily tekintetben a legnagyobb óvatosságra vagyunk kötelezve.

Amint tehát az orvosnak csak nyugodt, tiszta és ép kézzel szabad sebhez nyulnia, úgy a pártfogónak csak ép, nyugodt és tiszta lélekkel szabad védencének beteg lelkét kezelnie. Sokkal jobb, ha nem tesz látogatást, mint ha nem meg felelő hangulatban teszi. Ilyenkor csak ront a helyzeten. A pártfogó saját lelkületének óriás behatásából s e behatás fontosságából következik, hogy legelső kötelessége a pártfogónak, hogy saját *lelki életéről* gondoskodjék. E füzetben nem terjeszkedhetem ki bővebben ezen legelső kötelességének fejtegetésére; gondoljon mindig a Szentírás irányító intelmére *«egy a szükséges»* és «keressétek előbb az Isten országát s *minden egyéb* hozzáadatik nektek». Ehhez tartozik *a vasár- és ünnepnapok megszentelése is.* Azon a pártfogón, aki nem tesz különbséget ünnep és hétköznap közt, nem lesz Isten áldása és idegei is gyorsan föl fogják mondani a szolgálatot.

A középkor legnagyobb nevelője, *Vittorino da Feltre,* a milanói orvosok kérelmére rendszeres látogatásokat tett az őrültek házában és a raboknál. Látogatásai csodás hatással voltak mindkét ház lakóira, pedig Vittorino alig prédikált, alig tanított — csak végigjárta valamennyiöket, rájuk

nézett, szólt hozzájuk nehány jó szót... ez volt minden. S mégis: tomboló őrültek megenyhültek s megrögzött gonosztevők megtértek. Vittorino eredményes látogatásainak hire messzire terjedt s a fölöttes hatóságok figyelmét is reá irányította. Hivatalból kérdést intéztek tehát hozzája, hogy *mit tesz,* hogy ily csodálatosan hat mindenkire. Felelete nemcsak megindító, de rendkívül tanulságos is: Mit teszek?, mondja, *»saját lelkemet* tartom a kegyelem, az egészség állapotában, hogy *gyógyítólag* hasson másokra!» Manapság is vannak emberek, kiknek jelenléte megnyugtatólag, gyógyítólag hat másokra. Ok sem könyvből tanulták e mesterség titkát. Saját magukon kezdették a nevelést, a missziót s most úgy ragyog a lelkük, mint mécses a sötétben. A pártfogónak ily léleknek kell lennie. «Ti vagytok a világ világossága. Ti vagytok a föld sava: Ha a só megromlik, *mivel* sózzunk?»

Egy más példával is szeretném megvilágítani a pszichoterapikus eljárás szükségességét K. M. rabnő, (Gyüjtőfogház) hires volt makacsságáról, gorombaságáról, lázadásairól; szegénynek gyakori fegyelmije is volt. A fogház-misszió első évében történt, hogy a Missziótársulat egyik tagja meg akarta látogatni K. M.-t. A fegyőrök figyelmeztették az illető hölgyet, hogy csak K. M.-hoz ne menjen be, nem állnak jót semmiről; vagy engedje meg,

hogy az egyik fegyőr jelen lehessen a látogatásnál, nehogy kellemetlenség történjék. A hölgy azonban nem félt; megköszönte a szíves gondoskodást és nyugodtan és derülten belépett K. M. cellájába. Első pillanatra fölismerte, hogy K. tényleg a veszedelmes személyek közé tartozik; úgy állt a zárka sarkában, mint az ugrásra készülő fenevad.

A látogató előzőleg betekintett K. M. irataiba; azokból tudta, hogy K. M. valóságos anarchista környezetből való; szülei nincsenek, csak egy bátyja van s azzal csavargott éveken át, kintornával s kuplé-énekekkel járván be Ujpest s Angyalföld leghirhedtebb lebujait.

K. M. azt hitte, hogy látogatója vagy keményen vagy pedig kenetteljesen fog hozzá szólni s erre készült. Villogó szemmel vizsgálta a feléje közeledőt, hogy melyik utat választja s mert nagyon éles esze volt, azzal gyorsan tisztában volt, hogy ez a «nagysága» nem lesz hozzája «kemény»: tehát kenetteljes, «szentes» lesz, gondolta. Azzal fogadta tehát, hogy: ne fáradjon, ő rajta az ilyesmi régen nem fog, tud ő mindent, csalók, gazemberek stb. Ez a kellemetlen fogadtatás azonban le nem vette a látogatót lábáról. A rabnő asztalára nézett s meglátta kézimunkáját, hófehér, kifogástalan horgolását. Ahelyett tehát, hogy szitkozódó beszédeire ügyet vetett volna, horgolását kezdte nézni s dicsérni. Mily ügyes. Mily hófehér. Mióta dolgozik ezen a

darabon? Eszerint szeret tehát dolgozni: Aki szereti a munkát s a tisztaságot, annak a lelkében *bízik*. Gyümölcséről ismerni meg a fát. Amiket hallott róla és tőle, az nem lehet az ő igazi természete. Az csak olyan görcs-féle. Mikor vesztette el édes anyját? Ki tanította kézi munkára? Miket gondol úgy munkaközben? stb. K. M. sírva fakadt, bocsánatot kért, megtért s büntetési idejének letelte után mint cseléd is sokáig volt pártfogoltunk.

Ezt a példát csak annak illusztrálására hoztam föl, hogy a pszychoterapikus szempont duplán kötelező: kötelező először is a fönntebbi értelemben, hogy zavaros, ideges hangulatban nem szabad nevelői ténykedésre vállalkozni; és kötelező az ilyen K. M.-féle értelemben is: el kell kerülni mindent, ami ezeket a beteg, bűnös lelkeket *ingerli*. Erőszakkal nem lehet gyógyítani, nekünk pedig a gyógyítás az első célunk. Dacos, megrögzött bűnösökkel úgy kell néha bánni, mint az őrültekkel. *Csak ne ingereljük őket*; hanem férjünk hozzájuk valami közömbös témával vagy jó tulajdonságaik említésével. Azt mondja Kant, hogy *senkit sem lehet megjavítani, hacsak nem a benne rejlő utolsó csöpp jóval.* Még a legnagyobb gonosztevőben is van egy csöpp jó. Ez a kulcs az ő szivéhez.

Igaz ugyan, hogy ez nemcsak pszychoterapikus, hanem pedagogiai elv is: a javító nevelésben azonban szinte elkülöníthetlen ez a két tér!

Néhány nevelési szempont.

Kantnak az imént említett elvét, mely szerint mindenkit, akit nevelni-javítani akarunk, csakis a benne rejlő jó hajlandóságok igénybevételével lehet megjavítanunk, — bátran tűzhetjük vezérelv gyanánt a pártfogó összes nevelői ténykedései elé.

Már most az a kérdés, mi módon fedezzük föl egyes védenceink lelkében azokat *a megujhodást szolgáló jellemvonásokat,* amelyekből kiindulva, befolyásunk alá keríthetjük a neveletlen lelket.

Általános szabályt itt sem adhatunk. Hivatás és szem kell hozzá, hogy a pártfogó már a környezet-tanulmány megkezdésénél is eligazodjék védencének jellemére nézve s multjának, valamint jelenlegi helyzetének okos számbavevése által *meg tudja találni a kuszált léleknek kibonyolítására alkalmas fonalat.* Előfordult pl., hogy egy megjavíthatatlan hírben álló gyermeket a gyakorlott szemű pártfogó nem javítóintézetbe való fölvételre, hanem alapos orvosi vizsgálatra ajánlott. A gyermek az iskolában és a családi körben oly kezelhetetlennek bizonyult, hogy a pártfogó arra a gondolatra jött, hogy talán nem is annyira erkölcsi romlottságról, mint inkább valami fizikai hibáról lehet ez esetben szó. A fölmerült panaszok folytonosan megismétlődő s ép azért erkölcsileg nem igen magyarázható volta juttatták a pártfogót

erre a gondolatra: kronikus figyelmetlenségről, folytonos makacsságról, botfülű viseletről, feltünő rossz akaratról vádolta e gyermeket a tanító. Hasonlóan nyilatkozott a család is. Mindebből a pártfogó azt látta, hogy a gyermek valahogyan abnormásan zárkózott minden erkölcsi behatással szemben, *amiből azt következtette*, hogy e hibáknak talán nem is a rosszakarat, hanem fizikai fogyatkozás a gyökere.

Így került a szegény gyermek a patronázs egyik orvosának kezébe, aki alapos vizsgálat után csakugyan megállapította, hogy a megrögzött kis bünös nagyot hall és rövidlátó, amiért is kárbaveszett rajta minden nógatás, biztatás és feddés, amiért pl. nem figyelt a tanításra, nem irta le soha jól a tábláról a betüket, nem hederített az intésre. Szemüveg, hallócső és egy kis türelem egészen megváltoztatták a gyermeket.

Ez az eset azt mutatja, hogy a pártfogónak környezettanulmányozáskor nem csupán pszichologiai bonyodalmakra legyen gondja, hanem a legelemibb *egészségi kérdéseket* is vegye tekintetbe.

Nevelési szempont továbbá az, hogy necsak a védenc testi és lelki hogylétével törődjünk, hanem *külső életkörülményeivel is*. Nagy nyomorban élő emberek ugyanis alkalmatlanok szellemi-lelki behatások fölvevésére s ezt kell mondanunk már a gyermekről is. «Bread and butter-religion»-nak

nevezik Angliában azt a tapasztalatból leszűrt elvet, hogy a szegény embernek *előbb* kenyeret adjunk s *azután* hirdessük neki az evangeliumot. A pártfogónak is ezt a sorrendet kell követnie és védencét mindenekelőtt a nyomasztó szükségből s nagy nélkülözésből kell kiemelnie, *csak azután* hathat rá üdvösen.

Semmivel sem nyerheti meg jobban a pártfogó védence bizalmát, mint ha környezettanulmánykor első sorban aziránt érdeklődik, milyen a gyermek ellátása, milyen az étele s a fekvőhelye (utóbbi erkölcsi és egészségi szempontból), ruházata, egész életrendje. Menjen el ezért az iskolába is, beszéljen a tanítójával, lépjen vele összeköttetésbe és kérjen rendszeres értesítést. Vagy menjen el a munkaadójához, győződjék meg róla személyesen, mit és milyen körülmények közt dolgozik, e körülmények minő befolyással lehetnek kedélyére, egészségére. E körülmények esetleges javítása összefügg a gyermek egész fejlődésével. «To befriend him»: *érezze* a védenc mindenben a pártfogó jótéteményeit.

Ha a pártfogó akár egészségi, akár erkölcsi tekintetben tarthatatlannak találja védencének környezetét és helyzetét, lépjen föl erélyesen, éljen hatalmával és kövessen el mindent, amit az egyéniesítés elve alapján itt tennie kell. Túlságosan azonban ne siessünk azzal, hogy a gyermeket

kivegyjük a környezetéből; inkább próbáljuk meg azt, nem sikerül-e védencünket *környezetétől függetlenítenünk* lelki magatartása által: hány gyermek vált családja őrangyalává, hány gyermekben szunnyad az apostoli szellem, a missziónárius hivatása, csak föl kell hívnunk ezeket a nyugvó talentumokat, missziót kell adnunk a gyermeknek, akkor sok esetben a rossz környezet is csak javára fog válnia. Hogy melyik fiatalkorú hova való, — hogy javítóintézetbe-e, vagy csak pártfogás alá — azt a pártfogó ugyan nem határozhatja meg, indokolt véleményével azonban mindenesetre irányt szabhat a gyermek sorsának. Sok gyermeket sikerült már jó útra terelni egyes jótéteményekben való részesítés (üdülőtelep, népkonyha, fürdő, ártatlan szórakozások, kitüntető megvendégelés, kirándulás stb.), valamint *szorosabb nevelői vezetés által.* Sok gyermek attól romlik el, hogy nincs védője, jótevője, bizalmasa, aki segítené őt rossz hajlamainak s kisértéseinek legyőzésében s aki tiszta élvezetekhez segítené őt. Az ilyen gyermek rövid időn belül megváltozik, ha bizalmát megnyerve, követésünkre birjuk őt.

Goethe mondása: «Die Menschen *wollen geführt* werden» szintén nevelői szempont.

A pártfogó oly nevelő, aki kéznél fogva vezeti a leggyengébbeket s legszegényebbeket.

Még egy nevelési szempontot szeretnék kiemelni: Valamint a tikkadt vándor a sivatagban üdítő forrás után vágyik, úgy vágyódnak akár önhibájukból, akár önhibájukon kívül súlyosan megalázott emberek megbecsülés s megtiszteltetés után. Ennek okát abban látnám, hogy bennük is a lélek mélyében ott szunnyad megtépett emberi méltóságuk tudata s mintegy feltámadásukat ülik, ha ezt bennük fölkeltjük s ha megsebzett, nemesebb önérzetüket megtisztelő modorunk által talpraállni segítjük. Tapasztalatból tudjuk, hogy a legszerencsétlenebb módszer az, ha bukott lelkeket bizalmatlanságunk s megvetésünk kimutatásával folyton lealázunk: javulásukat szolgáló legfőbb energiájukat kötjük le ezáltal.

«Der Verbrecher aus verlorener Ehre» c. színműnek is az a vezérgondolata, hogy vannak emberek, akik aránylag csekély vétségekből sem tudnak kiemelkedni, ha oly környezetbe kerülnek, amelyben lélekemelő vagy legalább is bűne fölött napirendre térő bánásmód helyett újból és újból botlásaikra sértő módon figyelmeztetnek s ezáltal ép abban az érzésben gyöngíttetnek meg, amely leginkább segítené őket erkölcsi megújhodásukban. Csodákat műveltek bírák és pártfogók pl. azáltal, hogy a becsületérzésében meggyöngült pártfogoltnak *becsületszavát* komolyba vették és ezáltal alkalmat adtak neki, hogy becsületesnek

bizonyuljon. Shakespeare is rámutat erre a módszerre, mikor Hamlet édes anyját vallatja.

Remek példákat találunk erre Lindsey eljárásaiban. Egykor a denveri rendőrség egy fiút fogott be, aki sehogysem akarta bűntársait elárulni. Lindsey a fiú zárkájába ment; a fiú azzal a kijelentéssel fogadta, hogy «nem árulom el őket!» Erre a bíró, ahelyett hogy a fiút úgy leszídta és megfélemlítette volna, mint azt az amerikai rendőrök rendesen teszik, azt felelte neki: «Helyes fiacskám: ez szép tőled, aki pajtásait el nem árulja, az derék gyerek! Abban bízom, attól sokat várok.» Lám: Lindsey itt a fiú ezen «derekas» tulajdonságából indult ki; meg is nyerte őt egészen. Ellenkezése rohamosan csökkent s egyszerre új világításban látta eddigi viseletét. Sírva szólt Lindseyhez: «Bíró úr, így még sohasem szólt hozzám senki.»

Bár mondhatnák ezt sokan védenceink közül, akkor mi is Lindseyhez hasonló eredményekről számolhatnánk be!

Még egy példával szeretném e fontos szempontot megvilágítani. Hogyan jár el Lindsey egy oly fiúval szemben, aki konokul tagad és hazudik? Ahelyett, hogy csalónak, gazembernek, csirkefogónak nevezné, a hazugság *motivumait* vizsgálja s miután arra jön rá, hogy szülei iránti kiméletből, azaz félelemből tagad, hogy gyalázatot hoz szü-

leire, *e ponton fogja meg a gyermek lelkét. Dicséri a szülei iránti kegyeletét,* akiket tagadásával meg akart kimélni s azt hangsúlyozza, hogy *bár most ez egyszer hazugságon érte, mégsem tartja őt hazugnak.* Azután azt magyarázza neki, hogy ez a magatartása teljesen elhibázott, célhoz nem vezet s hogy egyébként is tájékozatlan, nem tudja kivel áll szemben: nem üldözője ő (Lindsey), hanem barátja, aki e bajból ki akarja őt menteni, ehhez azonban teljes őszintesége és bizalma volna szükséges...

Mondanunk sem kell, hogy Lindsey ezt a fiút is meghódította s megmentette, aki zokogva vallott be mindent s azt a megjegyzést fűzte vallomásához, hogy nagyon nehezére esett a konok tagadás, de hogy azt hitte, hogy ezzel jó szüleinek tartozik.

Figyeljük meg Lindseynek azt a kijelentését, mely szerint ez egyszeri hazugság dacára «nem tartja a fiút hazugnak».* Ezzel *a becsületességére való hivatkozással* nyujtotta neki a jó útra való visszatérésre az alkalmat.

Máskor azzal menti meg a vádlottat, hogy munkára, elégtételre szorítja őt. Egy denveri jó családból való fiút lopáson érnek. A vagyonos apa a följelentéssel egyszerre érkezik Lindseyhez s azonnal felajánlja, hogy megtéríti a csekély összeget, sőt bánatpénzt is kinál a károsultnak.

* Lásd Fr. W. Foerster: Schuld u. Sühne c. művét.

Lindsey azonban egészen más megoldást választ, olyat, amely *fiúra, apára egyaránt tanulságos*. Pártfogás alá helyezi az ifjút azon bírói utasítással, hogy a lopott pénzt *saját keresetéből* köteles megtéríteni. Az apa hiába hozakodik elő azzal, hogy fia nem ért a munkához, pénzszerzéshez, Lindsey nem tágít s e naptól kezdve délutánonkint irodába jár a gazdag fiú, hogy másolással megkeresse a lopott pénzt. Képzelhetjük, hogy ez a bírói itélet mily nagy jótétemény volt a fiúra s talán az apára nézve is. Komolyabb életfelfogással, szigorúbb gondolkodással találkoztak; hatástalanul alig siklott le lelkükről ez a tapasztalat.

Végül figyelembe ajánljuk még Lindseynek következő, a nevelői világban méltán nagy feltünést keltő eljárását: A rendőrség hónapokon át hiába fáradozott azon, hogy a denveri pályaudvaron folytonosan megismétlődő podgyász lopásoknak elejét vegye, valamint azon is, hogy néhány csirkefogó csintalanságból be ne verjen kirakatokat. Lindsey hallván az esetről, magához rendeli a fiúcsapat vezetőjét s röviden ráveszi őt arra, hogy összes pajtásait elhozza hozzá. A velök folytatott tárgyalásoknak az lett a vége, hogy Denver városa hirtelenül egy hatóságilag kinevezett és egyenruhába öltözött podgyászgárdát kapott, mely ezentúl szigorúan őrködik a podgyászok biztonsága fölött. A veszélyeztetett kirakatok tulajdo-

nosai pedig egyenruhás kis utcasöprőket láttak egyszerre boltjaik előtt, amint buzgalommal söpörtek és felügyeltek az utcai csendre és rendre... Lindsey ez esetben azt hámozta ki ugyanis a fiúkból, hogy azok olthatatlan tettvágyban és feltűnési viszketegben szenvednek s azért csintalankodnak. Úgy fordított tehát a dolgon, hogy tettvágyuknak hatóságilag engedélyezett és rendezett teret nyitott s helyes mederbe terelte eltévedt energiájukat. A fiúk teljesen kielégültek s távolról sem gondoltak ujabb kihágásokra.

Fontoljuk meg mi is, hogy a vétségekben megnyilatkozó energiát nem használhatjuk-e fel a rossznak legyőzésére s védenceink életének rendezésére.

Befejezésül.

Ha átgondolom mindazt, amiről e füzetben szóltunk, még egyet szeretnék — befejezésül — hozzáfűzni s ez annak a hangoztatása, hogy a pártfogás csak akkor fogja célját elérni, ha a *munkafelosztás elvének alapján* történik.

Még a legtehetségesebb pártfogó sem érhet célt, ha olyannyira elfoglalt, hogy hivatásának *főfeladatát: a védenceinek gyakori és rendszeres látogatását* (vagy fogadását) időhiányból elhanyagolni kénytelen. Az ideál az, hogy a pártfogó minden védencével hetenkint *legalább* egyszer érintkezzék, de alaposan. Súlyosabb eseteknél gyakrabban is.

Már most hogyan felelhessen meg a pártfogó ennek a szükséges ideálnak, ha több esete van, mint a hány perce van a nap egyetlen-egy órájának? S ez könnyen megeshetik.

Hogy túlterheltsége dacára se hanyagolja el védenceit, kell, hogy *arra való nőket és férfiakat gyüjtsön maga köré* s hogy ezeket munkatársak gyanánt fogadja és szervezze hivatalos működése köré.

Szervezésen itt azt értem, hogy találkozzék munkatársaival *meghatározott időben* (pl. hetenkint egyszer) *és helyen s tárgyalja ez alkalmakkor mindazt,* amit munkatársainak — akik szintén pártfogók, csak nem hivatalosak — tudniok kell s ami a pártfogoltak ügyeihez tartozik.

Egy-egy ily pártfogónak lehetőleg csak egy-egy védence legyen; akár egy egész család, akár egy személy legyen az; s ezt a védenceit, ismétlem, legalább *hetenkint egyszer* látogassa meg vagy fogadja a pártfogó; *érintkezésének eredményéről* pedig referáljon a heti összejöveteleken a hivatalos pártfogónak, kinek itt nyílik a legjobb alkalma arra, hogy munkatársainak eljárását (kedves modorban és igen szerényen) irányítsa. Egyedül ez a rendszer („Report system") mentheti meg a pártfogót a túlterheltségtől s az abból kifolyó fölületes, eredménytelen, inkább csak „bureaukratikus" működéstől.

A pártfogó legszentebb érdekei közé tartozik

tehát, hogy mielőbb hozzálásson ezen körének a szervezéséhez; nemcsak saját magán s a védencein segít ezáltal, hanem teljesíti a Bn. azon óhaját is, mely szerint a *társadalmat be kell vonni* a patronázs-működésbe. Csak így, ezen az úton terjedhet ez az új, áldott szellem s már ebből a szempontból is fáradozzunk szivesen önkéntes pártfogóink útbaigazításával s jelentéseiknek szeretetteljes és gondos meghallgatásával.

Amilyen fontos, olyan egyszerű az ilyen pártfogói összejövetelnek az ügymenete. A pártfogó a beérkezett ügyek közül a könnyebbeket kiosztja munkatársai között, kiemeli az ügy sajátos mozzanatait, tanácsokat ad a környezettanulmány megtételére: mire ügyeljen a vállalkozó pártfogó ez esetben különösen s az ilyen általános figyelmeztetések után megszólaltatja a jelenlevőket sorban arról, hogy mit végeztek ezen a héten, milyen nehézségekkel találkoztak stb. A hivatásos pártfogó a *jó könyvek* óriás hasznát is értékeli s *megfelelő olvasmányok osztogatásáról* sohasem feledkezik meg. Egész kis kézi-könyvtárról gondoskodik s úgy munkatársait, mint saját és munkatársainak védenceit ellátja olvasmányokkal. Munkatársaink bátrabban vállalkoznak segítségünkre, ha van kezükben oly könyv vagy füzet, mely legalább némileg eligazítja őket főnehézségeikben s aggályaikban. Védenceiknél pedig a jó könyv szinte

helyettesít minket s folytatja az általunk megkezdett missziót; kimondhatatlan, mily nagy jóbarát a jó könyv s mennyi áldást hozott egy-egy könyvünk egész családokra s magányos cellák lakóira egyaránt.

Az ily könyvekre s beszerzésükre vonatkozó felvilágosítással szivesen szolgálunk bárkinek. (Farkas Edith alapítványi hölgy, Budapest, I., Dísz-tér 10.)

Végül megemlítem még, hogy e füzetnek nem az volt a célja, hogy a pártfogói hivatás *technikai oldalára* vessen világot, hanem az, hogy mindazok, akik e pályára lépnek, *megértsék azt a szellemet,* mely korunkban ezt az intézményt létrehozta s amely azt egyedül képes éltetni. *A konkrét tudnivalók* megismertetése alább hirdetett kurzusunknak célja lesz; ezeknek teljes birtokába különben mindenkit úgyis csak a huzamosabb gyakorlat segít.

Az ezen kis munkában összefoglaltak tehát inkább csak azokat a szellemi dispositiókat tükrözik, amelyek összességének — *mint hivatásnak* — meg kell előzniök úgy a technikai tudást, mint a tulajdonképeni gyakorlatot. Bár sikerült volna ezzel is közös ügyeinket egy kis lépéssel előbbre vinni és közös ideáljainkhoz ezzel is közelebb jutni.

Köszönettel fogadom, ha e szent ügy érdekében minél többen fölkeresnek hozzászólásaikkal.

A pártfogói hivatás iránt érdeklődőket

értesítjük, hogy a Szociális Missziótársulat f. é. november 14-én nyitja meg ezidei pártfogói tanfolyamát.

A résztvevők itt ismertetnek meg a pártfogói hivatás legszükségesebb tudnivalóival, bevezettetnek a nevelés- és erkölcstan, a gyermeklélektan, pathologia, betegápolás, jogismeret és gazdaságtan elemeibe, valamint ezen hivatás gyakorlati részébe.

Bővebb felvilágosításért a következő címre lehet fordulni:

Farkas Edith, a Szociális Missziótársulat elnöke Budapest, I., Dísztér 10.,

vagy a Szociális Missziótársulat Nővédelmi Hivatala Budapest, IV., Ferenciek-tere 7.

Vidékieknek a Társulat teljes ellátást is nyujt esetleg. A tanfolyamot (hatósági képviselet jelenlétében) vizsga fejezi be.

Ára 1 korona.